

7. HERALDICKÝ DOPIS.

Clam-Martiničká knihovna ve Smečně.

Posledním členem po meči starého hraběcího rodu z Martinic, kterému náležel zámek Smečno, byl Fr. hr. z Martinic / * 29. XI. 1789 /. Marie Anna hr. z Martinic / * 1832 / se r. 1791 provdala za Karla Josefa hr. z Clamu a bar. Höchenberka / * 1826 /, který 2. XI. 1792 připojil jméno a znak hrabat z Martinic k svému rodovému orbu a založil tak rod hrabat Clam-Martinic. Z něho vyšel syn tčchto manželů Karel hr. Clam-Martinic / * 1840 /, jenž byl posléze polním podmaršálem. Jeho syny byli Jindřich Jaroslav / 182 6-88 / a Richard / nar. 1832 /.

Všichni tito šlechtici, hlavně pak Karel hr. Clam-Martinic, byli milovníky knih a založili knihovnu as o 5000 svazků, která obsahovala tyto obrazy: genealogie, numismatika, dějepis, zeměpis, cestopisy, militaria, teologie, přírodní vědy, zemědělství, chemie, hornictví, slovníky, lingvistika, mapy, právníctví, bohemica, hudba, cizojazyčná beletrie, poesie, divadlo, atd. Knihy byly většinou vydány v 2. pol. 18. a 1. pol. 19. stol. Byly tam však ojediněle i knihy vydané dříve či později.

Když zámek v Smečně, které se v letech 1510-1882 zvalo Muncifaj, změnil v době pozemkové reformy majitele, knihovna přešla do soukromého majetku a byla posléze prodána do antikvariátu; odtud pak většina svazků byla zakoupena knihovny, vědeckými ústavami, musei a sběrateli. Zbytek, který zůstal až podnes pohromadě, obsahuje většinou číla poškozená nebo neúplná. Pisatel této stati viděl ještě před 2 roky druhou část knihovny celou, a tu bylo možno uřínit si představu o tom, jak vzácné tisky knihovna obsahovala.

Clam-Martiničové užívali dvou vřástačických značek v svých knihách. Bylo to exlibris obdélníkového formátu 6,5 . 5 cm, v jehož horní polovině byla vtištěna frakturou písmena Gr. O. M., t. j. Graf Clam-Martinic. Toto exlibris se vyskytovalo jen ve velmi málo knihách. Je to pravděpodobně nejstarší knižní značka Clam-Martiničů. Některé knihy jsou podepsány samotným majitelem. Téměř všechny knihy pak jsou opatřeny heraldickým razítkovým exlibris modré barvy, elipsového tvaru / délka as 2,8 a 2,3 cm /, uprostřed něhož je znak Clam-Martiničů bez klenoty a překryvadla. Nad znakem je hraběcí koruna, pod ní šestihrotá hvězda, kolem nápis Bibliotheca Smečnensis.

Znak Clam-Martiničů je štít rozděl dělený, vpravo znak Clamů, vlevo Martiniců. Znak Clamů má štít čtvercový, první a čtvrté pole je kosmo černé a stříbrně dělené, druhé a třetí pole je zlaté, v něm lvice. Uprostřed je srdeční štítek zlatý, v němž zezstříbrné skály rostoucí divá žena s věncem na hlavě, držící v pravici jelení parohy; nad srdečním štítkem koruna. Znak Martiniců je v červeném poli stříbrné lekně; v něm osmihrotá hvězda. Obráz obou sloučených znaků je v číle Sedláček, Hrady, VIII, přílohy; Ottův slovník, V, 428; popis podává Sedláček, Heraldika, II, 427 a Král, Heraldika.

O knihovně se stručně zmiňuje Sedláček, Hrady, VIII, 124 a nepatrná zmínka je též v číle Království české, I, 356, Körber, Praha 1907.

Noví známo, kde jest uložen katalog smečenské knihovny, která jistě byla pečlivě katalogisována, jak svědčí štítky se signaturami na každé knize, jakož i poznámky na titulních listech některých knih. Některé svazky mají dvě signatury, takže lze se domnívat, že katalogisace byla provedena dvakrát. Pisatel prosí ty, kdož by věděli o seznamu smečenské knihovny, aby mu laskavě dali zprávu na adresu J. Svátek, Praha XII-425.- J. Svátek.

Ustavení heraldické organizace.

Teprve budoucnost ukáže, zda chvíle, kdy byla ustavena pevná heraldická organizace, byla pro českou heraldiku skutečně tak významná, za jakou lze ji snad pokládat. Stalo se tak 9. března 1944 ve večerních hodinách za uspokojivé účasti

heraldické veřejnosti. Záštitu nad novou organizací převzala Jednota starých českých rodů a organizaci se dostalo formy samosprávného Heraldického odboru při jmenování Jednotě. Na ustavující schůzi promluvili pp. Dr. V. J. Matina, předseda Jednoty, Dr. Fr. Beneš, vedoucí jejího Genealogického odboru a Josef Milde. Po jejich projevech byl přečten a schválen jednací řád Heraldického odboru a pak byla provedena volba předsedy a šestičlenné rady. Ze schůze všech přítomných byl zvolen předsedou Heraldického odboru p. Jos. Milde a členy rady pp. Dr. Frant. Beneš, Jan Mašek, Dr. Miloslav Novotný, Dr. Viktor Palivec, Josef Svátek, Vladislav Tomíček; revisorem účtů byl zvolen p. Ferdinand Vlčka. Ustavující schůze byla zakončena doslovem p. Josefa Milde, jenž projevil naději, že nová, u nás toho druhu jediná organizace značně přispěje k tomu, aby byly umírněny nedostatky, jimiž až dosud je zatížena česká práce heraldická; zmínil se též o tom, že Heraldický odbor již na počátku své činnosti soustředil velkou většinu našich heraldických pracovníků. Stojí-li pak někteří prozatím ještě stranou vyčkávající, zda pokus o vytvoření heraldické organizace přinese žádané výsledky, pak lze se nadít, že přesvědčivše se o dobré vůli i pracovních schopnostech členů Heraldického odboru odloží své subjektivní názory a pocity a změní se je za hledisko objektivní přispějí svou součinností k splnění úkolů, jež si Heraldický odbor předsevzal. Heraldický odbor se vynasnaží, aby tyto úkoly splnil se zdarem; spoléhá při tom na spolupráci odborně školených pracovníků vědeckých i obětavých laiků, jakož i na součinnost s jinými ustavy a organizacemi celů podobných, jimž navzájem přislíbují přispění, kdykoli by ho bylo zapotřebí.

Dne 16. března 1944 se konala ustavující schůze rady Heraldického odboru, na níž byly jejím členům přiděleny jednotlivé funkce: místopředseda p. Dr. Mil. Novotný, jednatel p. Jos. Svátek /Praha XII-425/, pokladník p. Vlad. Tomíček, zapisovatel p. J. Mašek, bez funkce pp. Dr. Fr. Beneš a Dr. V. Palivec. Kromě jiných věcí bylo rozhodnuto, že Heraldický odbor bude všem, kdož se zajímají o heraldiku, rozesílat "Heraldické dopisy" a to svým členům bezplatně, nečlenům pak za dobrovolný příspěvek na úhradu nákladů spojených s jejich vydáváním.

Kursy rodopisu a heraldiky.

Ohlášené kursy rodopisu a heraldiky, které měli být zahájeny 29. února 1944 bylo nutno pro obtíže technického rázu odložit. Zahájení kursů bude všem zájemcům včas oznámeno. V heraldickém kursu se uvalili přednášet pp. Dr. F. Beneš, Prof. J. Mařák, J. Milde, K. J. Obrátil, Dr. V. Palivec, J. Svátek, V. Tomíček, F. Vlčka.

Heraldika v tisku.

Brněnské "Moravské noviny" občas otiskují drobné stati vlastivědného zaměření z pera čilého regionálního pracovníka ze Strážnice p. M. M. Novotného, jehož články se často vztahují k heraldice. Tak na př. "Moravské noviny" z 8. února 1944 uveřejnili jeho stat "Rod blízký Komenskému", v níž je zmínka o erbu rodu Mažkovců z Předměřic /v modrém štítu čáp stojící na obou nohou/. - V článku "Svědectví na děbánu" /11. února 1944/ jest uveden popis znaku Kojetských z Kroměříže. - Dne 23. února 1944 uveřejnil M. M. Novotný článček o rodu Macků z Kaňova s erbem palečského kola. - Znak rodu Macků /v modrém štítu zlatý lev/ a znak rodiny Mikulovských /v modrém štítu tři stříbrné lilie v kosmém pruhu, klenot stříbrná holubice/ je předmět článku otištěného 2. března 1944.

Týdeník "O Z V Ě N Y" z 3. ledna 1944 otiskl fotografii portálu radnice italského města Arezza z r. 1332. Kolem vchodu i nad ním jsou umístěny krasné znaky starostů města.

Pátý ročník "Sborníku o k l i b r i s" /Praha 1943/, jež vydal Spolek obřatelů a přátel exlibris, obsahuje dva heraldické články. Dr. Bohumír Lifka v článku "Exlibris Zoyůka Berky z Dubé a Lipé" popisuje toto heraldické exlibris s čtyřkoutným vývodem a určuje jeho autora i dobu vzniku; popisuje svůj postup při tomto určování a poskytuje tak vzácný pohled do pracovní heraldického badatele. Dr. Lifka s nezdolnou pilí a širokým věděním historickým i uměleckým spojuje oclovanou logiku a takřka detektivní smysl objevitelský. Je přímo rozkoší sledovat Dr. Lifku, vyzbrojeného těmito vlastnostmi, na jeho pouti za konečným výsledkem, jenž ústí v zjištění, že autorem dotčeného exlibris je řezenský rytec a kreslíř Petr Opel a že exlibris vzniklo v době 1534-1588. - V článku "Stará heraldická exlibris" pokračuje K. J. Obrátil v

svém pojednání, jež bylo zahájeno v 4.ročníku "Sborníku". Podává návod, jak určovat heraldická exlibris a uvádí četné užitečné pokyny pro exlibristy a heraldiky. - K "Sborníku" je připojeno 17 obrazových příloh, mezi nimi reprodukce mědirytu Opelova heraldického exlibris, o němž pojednává článek Dr.Lifky, a exlibris L.Baudyšové od Sigismunda Boušky s vedlejším motivem heraldickým /štít s bílým řeckým křížem/.

Měsíčník " Lidé práce " v lednovém čísle 1944 uveřejnil článek " Ex libris " od L.Kasalické. Článek je provázen několika reprodukcemi exlibris, z nichž 3 jsou heraldická: Exlibris Petra Voka z Rožberka z r.1609 od J.Sadlera, exlibris Koráda z Albrechtu a znak Jana z Lipého z r.1541.

Týdeník " Pražský il. zpravo da j " z 6.ledna 1944 otiskl článek: " Máte svůj znak? " od F.Bulánka. Znakem se tu vyrozumívá exlibris; k článku je připojena řada ilustrací, z nichž 3 reprodukuje erbovní exlibris. Je to opět exlibris Petra Voka z Rožberka z r. 1609 od J. Sadlera /s motivem jezdce v medailonu/, exlibris V.Lanny od J. Mánesa a konečně exlibris Krále Jiřího z Poděbrad. - V témže čísle " Zpravodaje " jest uveřejněn cenný článek F.M. Bartoše " Záhada bible boskovické ". Tato česká rukopisná bible z 15. stol. jest označena dvěma erby /pouhými štíty/, jež F.M. Bartoš určuje jako znaky Jana Řitky z Bezdědic a jeho choti Kateřiny Škopkové z Dubé. Článek je provázen reprodukcemi obou erbů.

" České slovo " z 23. ledna 1944 otisklo fotografii portálu kteréśi budovy na ostrově Rhodu. Nad portálem, jak se praví v řádcích pod ilustrací, je znak řádu Jehanitů. Reprodukce je však tak nejasná, že nelze znak /znaky?/ dobře rozeznat.

Deník "A-Z e t" ze 7.března 1944 obsahuje článek " Odznak znamením cti", jehož autor se pokouší o srovnání významu rodových erbů s odznaky Kuratoria pro výchovu mládeže.

Týdeník " K ř í ž o v k a a d ů v t í p " z 14.března 1944 uveřejňuje na 1.str. obálky křížovku vydobenou zdařilým vyobrazením středověkého turnaje. Oba turnajovní soupeři jsou vyobrazeni se správně podanými štíty a přilbami s klenoty. Obsah křížovky však nijak se nevztahuje k turnajům nebo heraldice.

" Světové znaky porůlání, kameniny a fajance " /Úvaly 1943/ se jmenuje knížečka, jež vyšla jako posmrtné dílko výtvarníka Václava Rytíře. Je provázena statí B.Havlíčka o V.Rytířovi, v níž se také zmiňuje, ač ne způsobem dosti výstižným, o heraldické tvorbě Rytířově.

Časopis " E d r o j " z 15.března 1944 otiskl na 4.str. obálky barevnou reprodukci portrétu kardinála Bernharda van Cles od J.van Cleve z 16.stol. Na stole před sedící postavou kardinálovou jest umístěn zlatý či bronzový zvonec, na němž je reliefní znak, patrně kardinálův. Je to čtvercý štít bez přilby. - J.M.

Heraldika v aukcích.

Sběratelský salon pořádá od 21.března do 17.dubna 1944 řadu akcí; mezi draženými předměty je též heraldika, např. Štorm, Hájekná zvířata, obludy a nestvůry, Sv.Kopeček 1935; Dr.Chytil; Česká koruna královská; baron Sedlnický z Choltic, Repertorium sämmtl. Familien u.Prädikate, Jan Wappen derselben, 1876 /rukopis/; a j.

Vilém Mathesius

v "Naší době" v článku nazvaném "O pokoře tvořivého ducha" praví: Není přece mezi odchovanci mšich vysokých škol nouze o takové, kteří přes dobré vědecké školení a přes rozoruhodné nadání k vědecké práci zůstávají ve vědě pro nedůtklivý individualismus hluchými klasy a spokojují se mechanickým plněním svých existenčních možností. - Nejsme oprávněni soudit, do jaké míry tato Mathesiova slova platí pro jednotlivé vědecké obory, víme však jistě, že platí pro heraldiku, jež těm, kdož se jí věnují, dává velmi málo na hmotných statcích, ba naopak žádá na nich oběti.